

Nr 67.

Av greve **Wachtmeister** och herr **Dahl**, *angående tjänstårsberäkningen för den personal, som deltagit i yachten Fidras världsomsegling.*

Under tiden 25 september 1920 till och med den 11 september 1922 utförde 11 unga svenske män en bedrift, som på sin tid icke blott inom vårt land utan även inom vida kretsar utomlands väckte berättigad uppmärksamhet och beundran.

Vi syfta på den världsomsegling, som av

Löjtnanten vid K. flottan Sune Tamm,

Herr Sebastian Tamm,

Kaptenen vid K. flottan Uno Thorburn

Löjtnanten vid K. flottan Alex. Simonsson,

Löjtnanten vid K. flottan Nils van Rijswijk,

Löjtnanten i K. livregementets husarers reserv Thorsten Grill,

Stewarden Harry Nilsson,

F. d. korpralen vid K. flottan Ivar Johansson,

Korpralen vid K. flottan Eric Bosten,

Matrosen Gunnar Nilsson,

Stewarden Oscar Svensson,

utfördes på den lilla yachten Fidra.

De unga männen hade, vid expeditionens planläggning, för densamma utstakat följande av dem själva formulerade mål, nämligen

att på lämpligt sätt visa rikets flagga i främmande länder,

att giva deltagarna ökad erfarenhet på navigationens och sjömanskapens område, samt

att giva representanter av sjöofficerskåren tillfälle att pröva och visa halten av de lärdomar och erfarenheter på sjömanskapens område, som nyare tids tjänst och utbildning vid flottan givit.

Överallt, där expeditionen drog fram, möttes de unga vikingasönerna med varm sympati och väckte ett livligt intresse för Sverige och svenskarna.

I anledning av Fidras besök i Buenos Aires skrev tidningen Skandinavien därstädes i januari 1921 bland annat följande:

»Fidras kraftiga och vackra former och dess resliga rigg, krönt med Kungl. Svenska Segelsällskapets vimpel, hava vi tillfälle att beundra å dess ankarplats å Argentinska Yachtklubbens redd vid Darsena Norte; dess befäl och manskap har härvarande svenska koloni haft tillfälle att träffa och tala med och har det varit med stolthet, som vi sett dessa unga representanter för det kära Sverige, och det är liksom om vi ännu en gång genom sammanträffandet med dem fått näring åt vår känsla av att Sverige är det land vi älska det land som fostrar dådkraftiga män, kunniga och orädda.

Hava vi svenskar i Buenos Aires kunnat bereda dem en stunds vila och

vederkvickelse och, genom att visa dem vår oreserverade beundran och sympati för deras företag, lyckats giva dem ökat intresse och ökad kraft till genomförande av sitt stora värv, skola vi känna oss lyckliga och känna att vi gjort det Sverige väntar av oss. — —»

Efter en utförlig redogörelse för Fidras besök i Argentina skrev svenska ministern därstädes till H. Exc. Utrikesministern bland annat följande:

»Jag har kanske något utförligt uppehållit mig vid detta privata besök här av några unga sportsmän, men utom det att det är väl första gången, som ett så litet fartyg företager en liknande världsomsegling och färden därför såsom ren sportbragd bör följas med uppmärksamhet, så anser jag att besöket i fråga ur flera synpunkter haft och har ett rent allmänt intresse, bland annat därför att dessa unga män under den korta tid de vistats här i La Plataländerna fått ett mycket gott tillfälle att lära känna och uppskatta desamma; de föra med sig, utom — jag är säker därom — för hela livet oförgängliga personliga minnen av angenämaste slag, en vidgad syn på tingen och en rätt så god erfarenhet om de sydamerikanska förhållandena. Ett sådant tillfälle som detta är sålunda ett av de mest praktiska och lämpliga att sprida en bättre kännedom om dessa länder och dess förhållanden än vad som i allmänhet finnes ty jag kan säga av egen erfarenhet att de äro långt ifrån så väl kända, som de i verkligheten förtjäna. Å andra sidan är det mig en stor glädje kunna konstatera, att samtliga dessa sex unga män, som utgöra befälet ombord å 'Fidra' hava lämnat efter sig här de angenämaste intryck och är det med största sympati man hör dessa överallt omnämnas i de kretsar, där de blivit införda. Det är till heder för svensk handlingskraftig ungdom.

Då jämväl om 'Fidras' övriga besättning icke hörts annat än berömmande ord, så kan man tryggt säga, att 'Fidra' väl hedrar den flagga, den för.

I övrigt ingiver såväl fartyget, dess utrustning som dess besättning en känsla av trygghet och förtroende, och finnas därför enligt min mening de bästa förutsättningar för en lycklig fortsättning av världsomseglingen, vilken en gång fullbordad jämte en ur alla avseenden rik erfarenhet för deltagarna säkerligen medför en enastående god sjömansutbildning, som tvivelsutan i en eller annan form kommer vårt lands sjöfartsnäring eller dess flotta till gagn».

Två år efter Fidras besök i sydamerikanska hamnar besökte pansarkryssaren Fylgia samma trakter, och fartygschefen fann då anledning att i sin generalrapport med följande ord beröra Fidraexpeditionen.

»Under besöket i Brasilien, Uruguay, Argentina och Chile, vilka länder anlöpdes av jakten Fidra under dennas bekanta segling kring jorden, hava talrika mycket smickrande uttalanden fällts även av betydande personligheter om denna sjömansbragd. Jag har hört uttalanden sådana som, att om sjöofficerare från dessa länder utfört något dylikt, så hade de sannolikt tilldelats nationalbelöning. Det lider inte minsta tvivel om att denna segling varit till stor heder för det svenska namnet i dessa länder och till nytta för Sverige. Jag anser mig pliktig att för Eders Majestät särskilt framhålla detta glädjande förhållande.»

Det torde vara uppenbart för en och var, att de besök, som av Fidramännen avlagts i främmande hamnar, varit ägnade att stärka samhörighetskänslan mellan våra utevarande landsmän och hemlandet, samt att den svenska flaggan, svajande i avlägsna farvatten under gaffeln på ett fartyg av så ringa storlek som Fidra, varit ägnad att väcka uppmärksamhet på och intresse för vårt lilla land.

För varje sjöman står det klart — och även den med sjömansyrket obekante borde kunna inse — att två års vistelse ombord å en segelbåt, under så gott som oavlåtlig kamp mot elementen, ofta nog under ögonskenlig livsfara, samt i okända farvatten, är en skola som fostrar män, och som framkallar och utvecklar de egenskaper, vilka äro en prydnad för en örlogsmän.

Expeditionen kom lyckligen åter med ett rikt utbyte av erfarenhet och sjömanskap.

När världsomseglingen började, hade de av expeditionsmedlemmarna, som tillhörde flottan, i vanlig ordning sökt och erhållit tjänstledighet med frånträdande av sina avlöningsförmåner. Vid denna tid gällande bestämmelser medgävo för en sålunda tjänstledig att vid återinträdet i tjänst komma in i sin gamla tur med avseende å lön och befordran. Vid den tid då Fidraexpeditionen befann sig i Stilla Oceanen, beslöt riksdagen en lönereglering för krigsmakten, vilkens bestämmelser så tolkats, att personalen å Fidra för uppflyttning till högre löneklass icke fick tillgodoräkna sig den tid, under vilken permission för världsomseglingen åtnjutits. De hava på grund härav i lönetur blivit sämre ställda än sina jämnåriga kamrater, en ställning som de komma att intaga under en stor del av sin tjänstetid. Det kan ifrågasättas, huruvida icke kännedomen om en framtida ekonomisk efterverkan av ovan framhållen art skulle hava kunnat inverka på några deltagares beslut att medfölja expeditionen.

De i expeditionen deltagande sjöofficerarna hava gjort underdånig framställning att för uppflyttning i högre löneklass få tillgodoräkna sig den tid de tjänstgjort ombord å yachten Fidra. Marinförvaltningen, till vilken frågan remitterades, yttrade i ärendet följande.

»Sökanden har på egen bekostnad deltagit i en jordomsegling, vars syfte bland annat varit att visa den svenska flaggan i främmande länder och där sprida kännedom om Sverige. Expeditionens energiska och lyckliga genomförande torde i sin mån hava bidragit till att göra svenska namnet icke endast känt utan även aktat och ärat utomlands.

Under sådana förhållanden synes det arbete, som i förevarande fall utförts, kunna ur det allmännas synpunkt anses likvärdigt med det, som sökanden har att utföra i sin beställning på stat. Härtill kommer att ifrågavarande expedition berett sökanden eljest icke förefintligt tillfälle till utbildning i sjömanskap och navigation samt att göra även andra iakttagelser och studier, som tjänat försvarsväsendets intressen. På grund av dessa skäl, som marinförvaltningen finner synnerligen bärande, tillstyrker ämbetsverket bifall till framställningen.»

Lönenämnden ställde sig avvisande gent emot den gjorda ansökan, men dess yttrande åtföljdes av en reservation från tre ledamöter, herrar Thörnell, Näsman och A. G. V. Ericsson vilka enades om följande utlåtande:

»Lönenämndens majoritet synes i sin strävan efter likformighet mellan försvarsväsendet och den allmänna civilförvaltningen hava förbisett, att ett arbete — här en lång sjöexpedition under ovanligt krävande omständigheter — som för en civil tjänsteman icke kan ur det allmännas synpunkt anses hava särskild betydelse, kan beträffande en sjöofficer ur det allmännas (i detta fall liktydigt med sjöförsvarets) synpunkt böra tillmätas ett mycket högre värde. En sådan bedrift som Fidras världsomsegling torde för övrigt även ur betydligt vidsträcktare synpunkt än sjöförsvarets böra bedömas gagnelig för landets gemensamma intressen.

På de skäl som K. M. F. och C. M. S. anfört anse vi därför, att löjtnant Simonssons m. fl. officerares underdåniga ansökan bort av lönenämnden tillstyrkas.»

Kungl. Maj:t fann icke skäl att bifalla den gjorda framställningen. Anledning saknas emellertid icke till det antagandet, att endast formella skäl varit avgörande för Kungl. Maj:ts beslut i frågan.

En sedermera gjord underdånig framställning från de i expeditionen deltagande sjöofficerarne att under Fidraexpeditionen få uppbära avlöning såsom under tjänstgöring har likaledes blivit av Kungl. Maj:t avslagen.

När personal tillhörande krigsmakten för utbildning i sitt yrke eller för vissa studier, som kunnat bliva krigsmakten till nytta, varit borta från sin ordinarie tjänstgöring, har i en mängd fall full avlöning bibehållits och tillika understöd lämnats av allmänna medel.

Det torde vara obestriddigt, att deltagarna i denna världsomsegling erhållit en sjömannautbildning och en erfarenhet inom navigationsvetenskapen långt överlägsen den, som kunnat inom samma områden vinnas genom tjänstgöring ombord å flottans fartyg under normala förhållanden. Att deras erfarenhet även av Kungl. Maj:t betraktats som en värdefull tillgång för sjövapnet synes framgå av det förhållandet, att två av deltagarna vid första tillfälle efter hemkomsten placerades till tjänstgöring å skeppsgossefartygen, de enda segelfartyg, som ingå i vår flotta.

Åberopande det anförda och under framhållande av den stora betydelsen för flottans män därav, att riksdagen visar förståelse för frejdigt mod och dådkraft få vi hemställa,

att riksdagen ville medgiva, att den personal tillhörande flottan, som deltagit i yachten Fidras världsomsegling, för uppflyttning till högre löneklass måtte få tillgodoräkna sig tiden från och med den 25 september 1920 till och med den 11 september 1922.

Stockholm den 21 januari 1924.

Axel Wachtmeister.

Adolf Dahl.